

FEJLESZTENDŐ TANÁRI KOMPETENCIÁK A MÉRNÖK-TANÁRKÉPZÉSBE

Harangus Katalin*, katalin@ms.sapientia.ro
Horváth Zsófia-Irén*, horvathzsofia@ms.sapientia.ro
Szentés Erzsébet*, eszentes@ms.sapientia.ro

*Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem, Marosvásárhelyi Kar

Bevezetés

Romániában a felsőoktatásra vonatkozó törvénykezések a tanárképzést az egyetemeken fennhatósága alá rendelik. Az intézetekben a képzés az egyetemi alapképzéssel párhuzamosan bontakozik ki. A tanári szakképesítés megszerzésére irányuló tanárképző programok tananyagának három fő része van: törzsanyag, kiegészítő tananyag és kötelezően választandó tananyag. A törzsanyagot a tanárképző programok kötelező tantárgyai és oktatási tevékenységei alkotják: a pszichopedagógiai képzés alapozó tantárgyai; a tanárképzés módszertani tantárgyai és szakmai gyakorlat.

A tanárképzésben fontos a kompetencialapú képzés meghonosítása, a tanárjelöltek szakmai boldogulásának elősegítése. A képzést befejező hallgatóknak „kompetenseknek” kell lenniük, mivel csak így képesek kompetencia alapú fejlesztésre. Ez indokolja a tanári kompetenciákkal kapcsolatos vélekedések kutatását a tanárképzős hallgatók körében. Vizsgálatunkkal csatlakozni kívánunk azon romániai oktatási törekvésekhez, amelyek fontosnak tartják a kompetencia alapú tanítást (Guțu & Vicol, 2014).

A kutatás bemutatása

A Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem Tanárképző Intézete három műveltségterületen (technológia, nyelv és kommunikáció, ember és társadalom műveltségterület) biztosít képzést, ami különböző szakirányokon tanuló hallgatók képzését teszi lehetővé. Elsődleges célja a tanári hivatás sikeres gyakorlásához szükséges specifikus szakkompetenciák fejlesztése. Erre leginkább a "Szaktantárgy oktatásának módszertana" című tantárgy keretén belül nyílik lehetőség.

Kutatásunk célja: felfeltárjuk, hogy a Sapientia Egyetem mérnök alapszakos tanárképzős hallgatói milyen mértékben rendelkeznek azokkal a kompetenciákkal, amelyek alapvetőek a tanári szakmában.

Módszer: kérdőív (háttér-információk, a képzés megítélése, általános és pedagógus kompetenciák).

A 34 tételes kompetencialista 8 tétele az Európai Tanács által javasolt kulcskompetenciákra, 26 tétele pedig olyan hallgatói kompetenciákra és ismeretekre kérdezett rá, amely megítélésünk szerint elengedhetetlenek egy mérnök-tanár számára.

Vizsgálati minta: tanárképzős hallgatók, akik már elsajátították a szakmódszertani ismereteket (N = 64). A nemek szerinti megoszlás: 33% fiú, 66% lány.

Eredmények

A hallgatók több mint felének (57,1%) van valamilyen tanítási tapasztalata, 33,3%-ánál valamely családtag gyakorló pedagógus és majdnem mindenki (97,6%) azt vallja, hogy a középiskolai tanulmányai során találkozott olyan pedagógussal, akit kiemelkedően jó tanárnak tartott.

A tanári pályával kapcsolatos terveikben még jelentős részük bizonytalan: 59,5%-uk még nem biztos abban, hogy fog-e tanári állást megpályázni, és csak 35,7% biztos ebben, mégis 60%-uk szeretne tanári pályán tevékenykedni.

Háttérkérdések		%
Neme	Fiú	33.3
	Lány	66.6
Van-e tanítási tapasztalatod (Óvó- tanítóképző, táborok, programok vezetése, stb.)?	Igen	57.1
	Nem	42.8
Van-e a családban pedagógus?	Igen	33.3
	Nem	66.6
Volt-e középiskolai tanáraid közül olyan, akit kiemelkedően jó tanárnak tartottál?	Igen	97.6
	Nem	2.4
Tervezel tanári állást elfoglalni, ha megszerzi a tanári végzettséget?	Igen	35.7
	Nem	4.8
	Nem tudom	59.5
Mennyire szeretnél tanári pályán tevékenykedni?	Nagyon szeretnék	16.7
	Szeretnék	42.9
	Kevésbé szeretnék	38.1
	Nem szeretnék	2.4

Az Európai Bizottság (2002) által javasolt kulcskompetenciák értékei:

- az önértékelésnél kapott értékek alacsonyabbak, mint a tanárokkal kapcsolatos elvárások értékei;
- a hallgatók mind az önértékelésnél, mind a tanárokkal kapcsolatos elvárásaikban az anyanyelvi kompetenciát és az önfejlesztés képességét illetik a legmagasabb értékkel. Az anyanyelvi kompetencia fejlettsége a hatékony oktatás, a megfelelő szakmai ismeretátadás feltétele, míg az önfejlesztés és önképzés képessége a személyes hatékonyság biztosítója.

Kompetenciák, amelyekkel rendelkeznek a tanári szakmához	Kompetenciák	Kompetenciák, amelyekkel rendelkezni kell a tanári szakmához		T-teszt	
		Átlag	Rangsor		
1	4.57	Anyanyelvi kommunikáció	4.80	1	*
2	4.07	Önfejlesztés és önképzés	4.65	2	***
3	3.92	Az IKT aktív használata	4.04	6	NS
4	3.92	Kulturális tudatosság	4.11	5	NS
5	3.88	Vállalkozói szellem	4.14	3	***
6	3.76	Állampolgári és szociális kompetenciák	4.14	4	**
7	3.47	Matematikai, természettudományi és technológiai tájékozottság	3.97	8	***
8	3.11	Idégen nyelvi kommunikáció	4.02	7	***

t-teszt eredménye: NS - nem szignifikáns (p>0.05), *p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001

Szakirodalom

European Commission (2002). *The key competencies in a knowledge-based economy: a first step towards selection, definition and description*. A proposal by the working group on key competencies, set up by the European Commission in the framework of the 'Objectives Report'. Concept document of the Commission expert group on 'Key competencies'

Guțu, V., & Vicol, M. (2014). *Tratat de pedagogie. Între modernism și postmodernism*. Iași: Editura Performantica.

Kotschy, B. (2011). *A pedagógussá válás és a szakmai fejlődés sztenderdjei*. Eger: Eszterházy Károly Főiskola.

A 26 tételt tartalmazó hallgatói ismereteket és kompetenciákat csoportosítottuk a képzési és kimeneti követelmények (Kotschy, 2011) alapján, 8 faktort alakítva ki.

- mind az önértékelésben (4,54), mind a tanárokkal kapcsolatos elvárásokban (4,61) a kommunikáció és a szakmai együttműködés kompetenciája szerepel első helyen.
- a hallgatók a tanulók személyiségének fejlesztésében, az egyéni bánásmód érvényesítésében (2. hely), valamint a tanulói csoportok és közösségek kialakításában érzik magukat jónak;
- a pedagógiai folyamatok tervezésében, a szakmódszertani ismeretek, szaktantárgyi tudás gazdagításában/gyarapításában pedig további fejlődésre van szükségük;
- utolsó helyen szerepel az elkötelezettség és a felelősségvállalás a szakmai fejlődésért (3.81), ami részben azzal hozható összefüggésbe, hogy még nem minden hallgató biztos abban, hogy tanári állást fog megpályázni.

Kompetenciák, amelyekkel rendelkeznek a tanári szakmához	Kompetenciák		Kompetenciák, amelyekkel rendelkezni kell a tanári szakmához		T-teszt
	Rangsor	Átlag	Átlag	Rangsor	
1	4.54	Kommunikáció, szakmai együttműködés	4.61	1	NS
2	4.15	A tanuló személyiségének fejlesztése, az egyéni bánásmód érvényesítése	4.35	4	*
3	4.11	A tanulói csoportok, közösségek alakulásának segítése, fejlesztése	4.56	2	***
4	4.10	A tanulás támogatása, szervezése és irányítása	4.47	3	***
5	3.89	A pedagógiai folyamatok és a tanulók személyiségfejlesztésének értékelése	4.15	8	**
6	3.88	A pedagógiai folyamat tervezése	4.19	7	**
7	3.82	Szaktantárgyi és a szaktantárgyi tudás	4.34	5	***
8	3.81	Elkötelezettség és felelősségvállalás a szakmai fejlődésért	4.20	6	***

t-teszt eredménye: NS - nem szignifikáns (p>0.05), *p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001

Következtetések

- A kulcskompetenciák közül az anyanyelvi kommunikáció és az önfejlesztés képességeket tartják a hallgatók legfontosabbnak, ugyanakkor fontos az IKT aktív használata, a kulturális tudatosság, a vállalkozói szellem és az állampolgári kompetenciák megléte is.
- A tanári kompetenciák közül a tanulói közösségek kialakításának képességét és a tanulási folyamat támogatásának képességét, azaz a tanulókkal való együttműködés, a tanulókra való figyelés jelentőségét hangsúlyozták.
- A tanári kompetenciák közül a pedagógiai folyamat tervezésében, a szakmódszertani és szakmai tudás, valamint a felelősségvállalás területén érzik a szükségét a fejlődésnek.
- **A tanárképzésünk további feladatai: az idegennyelvi kommunikációs készségek, valamint a matematikai, természettudományos kompetenciák fejlesztése.**